

РОЗДІЛ II.

ВІТЧИЗНЯНИЙ РИНОК ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЯК СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ: РЕФОРМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Наталія ДЬЯКОВА

старший викладач, Національний технічний університет «ХПІ»

Софія КОСЕНКО

студентка, Національний технічний університет «ХПІ»

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ

Фармацевтична галузь є однією з найбільш динамічних та стратегічно важливих складових економіки України. Ринок лікарських препаратів відіграє вирішальну роль у забезпеченні населення якісними та доступними медикаментами, розвитку національної системи охорони здоров'я, а також у формуванні інвестиційної привабливості країни [1, 5, 11]. З огляду на глобалізацію, інтеграцію ринків і стандартизацію фармацевтичної продукції, перспективи розвитку українського ринку медикаментів набувають особливого значення [2, 8, 13]. Важливим стає визначення його переваг, недоліків, перспектив і можливостей інтеграції до ринку ЄС [3, 9, 14].

Актуальність теми даного дослідження полягає в тому, що Україна має вигідне географічне розташування, розвинену освітню й наукову базу, що дозволяє створювати конкурентоспроможні лікарські препарати. Проте ринок стикається з викликами: нерівномірність регуляторних механізмів, високий рівень імпортозалежності, недостатня кількість власних досліджень і розробок [4, 7]. У сучасних умовах особливо актуальною стає інтеграція українського ринку лікарських засобів до європейського простору, адже це дозволить підвищити стандарти якості, розширити ринки збуту та залучити інвестиції.

В результаті проведеного дослідження виявлено найбільш суттєві переваги українського ринку лікарських препаратів.

1. Вигідне географічне положення – Україна знаходиться на перетині важливих логістичних шляхів між ЄС та країнами СНД, що полегшує експорт та імпорт фармацевтичної продукції.

2. Наявність кваліфікованих кадрів – велика кількість медичних та фармацевтичних закладів освіти забезпечує ринок висококваліфікованими фахівцями.

3. Потенціал виробництва генериків – розвинене виробництво дженериків дозволяє забезпечити населення відносно дешевими препаратами та конкурувати на ринках, що розвиваються.

4. Наявність базової нормативно-правової бази – гармонізація законодавства із вимогами ЄС уже розпочата, що створює передумови для інтеграції.

Разом з тим, український ринок лікарських препаратів не вільний і від певних недоліків.

1. Висока імпортозалежність – більшість активних фармацевтичних субстанцій і значна частка готових препаратів постачаються з-за кордону.

2. Недостатній рівень інновацій – обмежені інвестиції у R&D та низький рівень патентної активності.

3. Регуляторні бар'єри – тривалі процедури реєстрації та відсутність єдиної системи контролю якості на рівні ЄС.

4. Високий рівень цін – у порівнянні з доходами населення, ліки залишаються малодоступними, особливо інноваційні препарати.

До найбільш важливих і в той же час реальних перспектив розвитку українського ринку лікарських препаратів та його інтеграції в найближчий час до ринку ЄС пропонуємо віднести наступні заходи.

1. Гармонізація законодавства та стандартів якості.

Сутність полягає у впровадженні стандартів GMP, GLP та GDP на всіх етапах виробництва, контролю та дистрибуції лікарських препаратів. Це дозволить забезпечити відповідність українських ліків європейським нормам. Необхідні дії – перегляд регуляторних актів, навчання персоналу, інвестиції у модернізацію виробництва. Ефективність – підвищення довіри до українських виробників, розширення експорту до ЄС та інших розвинених ринків.

2. Розвиток власної науково-дослідної та виробничої бази.

Сутність полягає у створенні та розширенні R&D центрів, стимулюванні приватних і державних інвестицій у фармацевтичні дослідження. Необхідні дії – податкові пільги для інноваційних компаній, гранти, партнерство з університетами. Ефективність – збільшення частки інноваційних препаратів, підвищення конкурентоспроможності українських виробників на світовому ринку.

3. Розвиток виробництва генериків і біосимілярів.

Сутність – концентрація на сегменті дженериків і біосимілярів, де бар'єри входу нижчі, а попит стабільно високий. Необхідні дії – ліцензування виробництва за європейськими стандартами, активна патентна стратегія, підтримка держави у закупівлях. Ефективність – здешевлення лікування для населення, стабільний експортний дохід.

4. Розвиток експортного потенціалу та міжнародної співпраці.

Сутність полягає у розширенні географії експорту, укладенні угод про взаємне визнання сертифікатів, активній участі у міжнародних виставках і програмах. Необхідні дії – маркетингові дослідження, участь у тендерах, створення бренду «Ukrainian Pharma». Ефективність – диверсифікація ринків збуту, зменшення залежності від внутрішнього ринку.

5. Цифровізація та впровадження сучасних IT-рішень.

Сутність – створення електронних систем обліку, контролю та логістики ліків, цифрові платформи для взаємодії виробників, дистриб'юторів та споживачів на всіх рівнях. Необхідні дії – впровадження електронних рецептів, автоматизація ланцюгів постачання, інвестиції в кібербезпеку. Ефективність –

прозорість фармацевтичного ринку, зменшення корупційних ризиків, оптимізація витрат.

Порівняльна таблиця перспектив розвитку українського ринку лікарських препаратів представляє собою наступний вигляд.

<i>Перспектива</i>	<i>Сутність</i>	<i>Необхідні дії</i>	<i>Ефективність</i>
<i>Гармонізація законодавства та стандартів якості</i>	Впровадження стандартів GMP/GLP/GDP для відповідності ЄС	Модернізація виробництв, перегляд регуляторних актів, навчання персоналу	Підвищення довіри, розширення експорту до ЄС
<i>Розвиток R&D бази</i>	Створення власних дослідницьких центрів та виробництв	Податкові пільги, гранти, партнерство з університетами	Більше інноваційних препаратів, конкурентоспроможність
<i>Виробництво генериків і біосимілярів</i>	Концентрація на доступних сегментах ринку	Ліцензування виробництва, підтримка держави у закупівлях	Здешевлення лікування, стабільний експорт
<i>Експортний потенціал</i>	Розширення географії експорту та співпраці	Укладання міжнародних угод, участь у виставках	Диверсифікація ринків збуту, зростання доходів
<i>Цифровізація</i>	Створення електронних систем обліку та контролю	Е-рецепти, автоматизація логістики, інвестиції в кібербезпеку	Прозорість, зниження корупції, оптимізація витрат

Український ринок лікарських препаратів має значний потенціал для розвитку та інтеграції до європейського фармацевтичного простору. Переваги країни — кваліфіковані кадри, наявність виробничих потужностей та стратегічне розташування — створюють фундамент для інвестицій та модернізації. Недоліки — імпортозалежність, регуляторні бар'єри та низький рівень інновацій — можуть бути подолані за умови реалізації комплексної політики.

Гармонізація законодавства та стандартів якості дозволить вийти на ринки ЄС із високими вимогами. Розвиток власної R&D бази й виробництва генериків знизить залежність від імпорту та зробить ліки доступнішими. Розширення експортного потенціалу й цифровізація процесів зміцнять прозорість та стабільність галузі.

Реалізація цих перспектив сприятиме:

- зростанню інвестицій у фармацевтичну галузь України;
- формуванню конкурентоспроможної національної фармацевтики;
- забезпеченню населення якісними та доступними ліками;
- створенню додаткових робочих місць і підвищенню рівня життя;
- інтеграції України до європейського та світового фармацевтичного ринку.

Таким чином, український ринок лікарських препаратів має реальні шанси стати одним із драйверів економіки знань та важливою складовою європейської фармацевтичної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єршова Н.Ю., Лега О.В., Прокопишин О.С., Прийдак Т.Б., Яловега Л.В. Податкова звітність як стратегічний інструмент ділових комунікацій і прийняття управлінських рішень. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14986292>
2. Sikorska M., Kocziszky György, Pererva P.G. (2017) Compliance service at guest services enterprises // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Полтава: ПУЕТ, 2017. С. 389-391.
3. Pererva P.G., Kocziszky G., Szakaly D., Veres Somosi M. (2012) Technology transfer / P.G.Pererva. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
4. Канцедал Н. А., Лега О. В., Морозов Є. О. Цифровізація логістики: нові технології для покращення управління та оптимізації. Економічний простір. 2025. № 199. С. 45–51. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.199.45-51>
5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.O. (2019) Compliance program: [tutorial]. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt». 689 p.
6. Гладенко И.В., Перерва П.Г., Товажнянский В.Л., Кобелева Т.А. Мониторинг производственно-коммерческой деятельности промышленного предприятия // Вісник НТУ «ХПІ». 2009. № 36-1. С. 12-22.
7. Перерва П.Г. Управление сбытом промышленной продукции в системе маркетинга. - М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991. 93 с
8. Перерва П.Г., Борзенко В.І., Кобелева Т.О. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник. Харків: НТУ «ХПІ», 2019. 1002 с.
9. Балан О.С., Перерва П.Г., Лега О.В. Розвиток методів формування собівартості та ціни науково-інформаційної продукції в системі менеджменту "розумного підприємства" // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит 2024. № 9 (199). С. 72-81. doi: 10.20998/2313-8890.2024.09.06
10. Кобелева Т. О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи: монографія. Харків: Планета-Принт, 2020. 354с.
11. Пешков, А., Лега, О. (2024). Аналіз фінансової стійкості вітчизняних підприємств в умовах невизначеності . Цифрова економіка та економічна безпека, (1 (10), 151-158. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.10-27>
12. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політики на підприємствах туристичної індустрії. Вісник Національн. технічн. університету «ХПІ». Серія: економічні науки. 2018. № 47. С. 114-120.
13. Kosenko A.V., Tkachev M.M., Kobieliav V.M., Pererva P.G. (2018) Innovative compliance of technology to combat corruption // Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds / S.M. Illiashenko, W.Strielkowski (eds.). 1st edition. Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement. P.285-295.
14. Сіренко І., Лега О. Мінімізація ризиків договірної політики при укладенні ЗЕД-контрактів. Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. № 1 (10). С. 159–163. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-28>